

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.144>

УДК 657.37:502.131.1 (477)

У. О. Марчук,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0971-1303>

А. С. Берташ,

*магістр спеціальності «Облік і оподаткування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-7636-6973>

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

U. Marchuk,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor at the Department of
Accounting and Consulting,*

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

A. Bertash,

Master's degree majoring in Accounting and Taxation

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ACCOUNTING AND ANALYTICAL ASPECTS OF ASSESSING THE ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY OF BUSINESSES IN UKRAINE

Робота присвячена дослідженню обліково-аналітичного забезпечення оцінки екологічної відповідальності бізнесу в Україні. Визначено, що в умовах посилення антропогенного впливу на довкілля та інтеграції України до європейського економічного простору, трансформація системи обліку стає критичною потребою. Акцент зроблено на ролі екологічної відповідальності як ключового елемента концепції сталого розвитку, що вимагає впровадження спеціалізованих інструментів ідентифікації екологічних витрат, активів та зобов'язань. У роботі обґрунтовано, що ефективне управління екологічними ризиками можливе лише за умови формування достовірної облікової бази та застосування комплексних аналітичних індикаторів. Оцінка екологічної відповідальності розглядається не лише як засіб формування нефінансової звітності, а й як інструмент підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств через інтеграцію екологічних принципів у всі ланки операційного циклу.

The work is devoted to the study of accounting and analytical support for assessing the environmental responsibility of businesses in Ukraine. It has been determined that, given the increasing anthropogenic impact on the environment and Ukraine's integration into the European economic space, the transformation of the accounting system is becoming a critical necessity. External and internal threats affecting the environmental performance of enterprises are identified and characterized. An overview of scientists' approaches to interpreting the essence of the concept of "environmental responsibility" is provided. Emphasis is placed on the role of environmental responsibility as a key element of the concept of sustainable development, which requires the introduction of specialized tools for identifying environmental costs, assets, and liabilities. The problems that hinder the active development of environmental responsibility in business are outlined. Indicators of corporate environmental responsibility are identified. The extent of damage caused to the ecosystem by the destructive effects of war is presented.

Measures that will help to remedy the situation in the current conditions are indicated, in particular: attracting non-repayable aid, providing affordable loans, localizing the production of foreign equipment, exporting domestic products, investing in the greening of production and reducing emissions, bringing environmental policy into line with EU legislation. The paper substantiates that effective environmental risk management is only possible if a reliable accounting base is established and comprehensive analytical indicators are applied. The assessment of environmental responsibility is considered not only as a means of forming non-financial reporting, but also as a tool for increasing the investment attractiveness and competitiveness of domestic enterprises through the integration of environmental principles into all links of the operational cycle. It is noted that the guarantee of effective use of resources and the main indicator of the reliability of Ukrainian borrowers for international partners is the timely reflection in accounting of grants, tax incentives for localization of production, and the results of environmental production.

Ключові слова: *екологічна відповідальність бізнесу, обліково-аналітичне забезпечення, екологічний облік, аналіз екологічних витрат, нефінансова звітність, індикатори екологічної відповідальності.*

Keywords: *environmental responsibility of business, accounting and analytical support, environmental accounting, analysis of environmental costs, non-financial reporting, indicators of environmental responsibility.*

Постановка проблеми. Сучасний світ стоїть перед обличчям посилення екологічних ризиків, що вимагає від бізнесу кардинальної зміни підходів. Глобалізація економіки, інтеграційні процеси, зокрема євроінтеграція України, а також зростаюча свідомість суспільства щодо здорового способу життя та збереження природи, диктують нові правила гри. За таких умов екологічна відповідальність перестає бути опцією, перетворюючись на невід'ємну складову корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).

Великі компанії, що мають значний вплив на довкілля, особливо гостро відчують потребу у впровадженні ефективних екологічних стратегій. Водночас реалізація таких стратегій неможлива без формування якісного обліково-аналітичного забезпечення, яке дозволяє ідентифікувати екологічні витрати, оцінити екологічні зобов'язання та забезпечити прозорість нефінансової звітності. Незважаючи на загальне розуміння важливості цього питання, вітчизняні підприємства часто стикаються з низкою проблем, що перешкоджають повноцінній реалізації їхньої екологічної відповідальності. Це робить дослідження чинників, що впливають на рівень екологічної відповідальності бізнесу в Україні, та розробку практичних рекомендацій щодо її підвищення надзвичайно актуальним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екологічної відповідальності бізнесу активно вивчається як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. В Україні значний внесок у розвиток цієї проблематики зробили такі дослідники, як Багрій К.Л. [1], Будько О.В. [2], Вовк В.В. [3], Глущенко А. [4], Давидова Д.Ю., Лопушняк Г.С.[5], Маліновська О.Я. [3], Мацюк О.В. [6], Морозова С.А. [7], Поясник Г. [8], Руденко О. В. [9], Стоянець М. , Харченко Т.[10], Чала В. С. [4], та інші. Їхні праці висвітлюють різні аспекти екологічної відповідальності, а саме: її теоретичні засади, принципи, роль у контексті сталого розвитку та значення для сучасного бізнесу. Проте, незважаючи на цінність вже проведених досліджень, динамічний розвиток зовнішнього середовища, постійні зміни в екологічному законодавстві та зростаючі екологічні виклики свідчать про необхідність подальшого поглибленого аналізу. Особливу увагу слід приділити виявленню та усуненню бар'єрів, що гальмують імплементацію ефективних екологічних практик на українських підприємствах, а також пошуку нових механізмів та інструментів для підвищення їхньої екологічної відповідальності в умовах сучасних загроз та глобальних інтеграційних процесів.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо

удосконалення обліково-аналітичного забезпечення оцінки та підвищення рівня екологічної відповідальності бізнесу в Україні з урахуванням сучасних викликів та вимог євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі, де конкуренція на більшості ринків є надзвичайно високою, підприємства, які ігнорують принципи зеленої економіки, можуть розраховувати на успіх лише за умов низької інтенсивності конкуренції. Проте, такі ситуації є скоріше винятком, ніж правилом.

Дотримання екологічної політики та впровадження принципів сталого розвитку, навпаки, відкриває перед підприємствами нові можливості та забезпечує їм стійкі конкурентні переваги. Це відбувається завдяки формуванню унікальної ринкової пропозиції, яка вирізняється своєю екологічною чистотою та відповідальністю. Споживачі все більше цінують товари та послуги, вироблені з урахуванням інтересів збереження довкілля, і готові платити за них більшу ціну.

Підприємства з високою екологічною свідомістю, які активно впроваджують екологічно чисті технології та зменшують свій негативний вплив на навколишнє середовище, отримують значні переваги. Їхні прибутки, як правило, постійно зростають, оскільки вони залучають лояльну аудиторію, яка цінує їхню відповідальність та екологічну свідомість.

Ефективна реалізація екологічної політики неможлива без розбудови якісної системи екологічного обліку та звітності. Це дозволяє підприємству не лише контролювати витрати на природоохоронні заходи, а й чітко ідентифікувати екологічні зобов'язання та ризики. Впровадження спеціалізованих рахунків для обліку екологічних витрат, активів та амортизації очисного обладнання забезпечує прозорість бізнес-процесів для інвесторів та аудиторів.

Водночас, підприємства з низьким рівнем екологічної свідомості, які нехтують принципами сталого розвитку та продовжують використовувати застарілі технології, що забруднюють довкілля, зазнають збитків. Їхня

продукція стає менш конкурентоспроможною, а споживачі відмовляються від їхніх товарів та послуг на користь екологічно чистих альтернатив.

На сучасному етапі розвитку економіки фактори покращення інвестиційної привабливості підприємства та його рейтингової оцінки набувають все більшого значення. Дотримання соціально-відповідальних практик, серед яких і реалізація заходів, спрямованих на скорочення викидів та мінімізацію негативного впливу на довкілля, є ключовими факторами успіху.

Для ефективного контролю та зменшення негативного впливу на природні екосистеми підприємство повинно аналізувати та враховувати всі потенційні загрози, як внутрішні, так і зовнішні, що можуть виникнути в процесі його діяльності.

Питання екологічної відповідальності бізнесу набуває все більшої ваги у реаліях сьогодення, особливо на тлі зростаючої загрози техногенних та екологічних катастроф. Під екологічною відповідальністю розуміється добровільне здійснення компаніями природоохоронних заходів. Це питання є особливо актуальним у контексті концепції сталого розвитку, яка охоплює економічний, соціальний та екологічний аспекти.

У важливих міжнародних документах останнього десятиліття, присвячених проблемам навколишнього середовища та гармонійного розвитку суспільства, значна увага приділяється формуванню екологічної відповідальності, екологічної свідомості, мислення та культури. Україна розробляє збалансовану екологічну політику, враховуючи основні принципи міжнародної екологічної політики. У 1991 році було прийнято Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", який визначає екологічну безпеку як стан навколишнього природного середовища, що забезпечує запобігання погіршенню екологічної ситуації та виникненню небезпеки для здоров'я людей [8].

Таблиця 1. Зовнішні та внутрішні загрози, що впливають на рівень екологічності підприємства

№	Загроза	Тип	Опис
1	Низький рівень модернізації виробництва	Внутрішня	Використання застарілого обладнання призводить до неефективного використання ресурсів, збільшення викидів забруднюючих речовин та підвищення собівартості продукції.
2	Застарілі технології	Внутрішня	Використання технологій, що не відповідають сучасним екологічним стандартам, призводить до забруднення навколишнього середовища (н-д, підприємство використовує технологію очищення стічних вод, яка не видаляє всі шкідливі речовини).
3	Неефективне управління відходами	Внутрішня	Відсутність системи утилізації та переробки відходів призводить до їх накопичення та забруднення довкілля (н-д, підприємство не сортує відходи та не здає їх на переробку, а викидає на звалище).
4	Недостатня екологічна культура	Внутрішня	Низька обізнаність працівників щодо екологічних питань та відсутність мотивації дотримуватися екологічних норм може призвести до порушень екологічного законодавства та забруднення навколишнього середовища.
5	Природні надзвичайні ситуації	Зовнішня	Стихійні лиха, такі як повені, землетруси, пожежі, можуть завдати значної шкоди підприємству та призвести до забруднення навколишнього середовища.
6	Зміна клімату	Зовнішня	Зміни кліматичних умов, такі як підвищення температури, зміна кількості опадів, можуть вплинути на доступність ресурсів та логістику (н-д, посуха може призвести до зменшення врожаю).
7	Техногенні аварії	Зовнішня	Аварії на інших підприємствах можуть призвести до забруднення навколишнього середовища та завдати шкоди здоров'ю людей (н-д, аварія на хімічному заводі).
8	Трансформації біосистем	Зовнішня	Зміни в екосистемах, такі як зникнення видів або зміна ареалів їх поширення, можуть вплинути на доступність сировини.

Джерело: створено автором

Сьогодні розвиток відновлюваної енергетики в Україні перейшов із площини «екологічного тренду» у площину стратегічного виживання та енергетичної безпеки. Систематичні атаки на об'єкти критичної інфраструктури та масштабні руйнування традиційних потужностей змушують підприємства переходити на децентралізовані «зелені» рішення. У цьому контексті особливого значення набуває бухгалтерський облік та оцінка збитків, завданих довкіллю та енергетичним активам. Точна фіксація руйнувань, інвентаризація пошкодженого обладнання та документування

екологічної шкоди (викиди забруднюючих речовин через пожежі, розливи мастил тощо) є критично важливими не лише для податкового обліку, а й для формування доказової бази для майбутніх репарацій. Таким чином, інтеграція екологічних показників у систему обліку стає фундаментом для залучення міжнародних грантів на відновлення та побудови нової, стійкої та «чистої» енергосистеми України.

У сфері «зелених» технологій спостерігаються інновації, спрямовані на створення екологічно чистих, енергоефективних та ресурсозберігаючих продуктів. Особлива увага приділяється мінімізації використання дефіцитних, дорогих та невідновлюваних матеріалів, що сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище [43].

Ці тенденції відображають зміну парадигми споживання ресурсів – від екстенсивного та неефективного використання до відповідального та усвідомленого. Цей перехід отримав назву «екологічна відповідальність». Підходи до його сутності визначено в таблиці 2:

Вирішення екологічних проблем є одним із пріоритетних завдань для України. Згідно з опитуваннями, українці найбільше занепокоєні погіршенням якості та зменшенням обсягів доступної питної води (51%). Це викликано значним збільшенням кількості відходів – як промислових, так і побутових (45,9 %), більша частина яких потрапляє у водойми, річки та озера. Такий стан справ безпосередньо впливає на якість води, а також на стан флори та фауни прилеглих територій. Вирішення цих проблем вимагає відповідальної поведінки не тільки від підприємств, але й від населення, чие дбайливе ставлення до навколишнього середовища є не менш важливим, ніж екологічна корпоративна соціальна відповідальність (ЕКСВ) компаній. У цьому контексті важливого значення набуває забезпечення прозорості обліку екологічних витрат та зобов'язань, що дозволяє об'єктивно оцінити реальний вплив бізнесу на довкілля. Тільки через інтеграцію результатів екологічно орієнтованої діяльності у публічну звітність підприємства можуть підтвердити свою підзвітність суспільству та ефективність впроваджених

природоохоронних заходів. Третьою значною проблемою, що турбує українців (38,1 %), є забруднення атмосферного повітря. Головною причиною цього є безвідповідальна діяльність деяких підприємств, що проявляється у відсутності або неефективності фільтрів та очисних споруд, призначених для зменшення шкідливих викидів у повітря [12].

Таблиця 2. Визначення сутності поняття «екологічна відповідальність»

№	Автор	Визначення	Суть визначення
1	Директива 2004/35/ЄС	Зобов'язання оператора вжити заходів щодо запобігання настанню екологічної шкоди чи ліквідації наслідків екологічної шкоди для відновлення природних ресурсів до вихідного стану, що існував до її заподіяння, та покриття ним витрат на проведені заходи	Відновлення природних ресурсів до початкового стану та покриття витрат на це.
2	О. Маліновська, В. Вовк	Зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, що включає в себе не тільки законодавчі зобов'язання, але є добровільною і сприяє підвищенню конкурентоспроможності та репутації компанії за допомогою соціальних і економічних агентів, так званих стейкхолдерів.	Частина корпоративної відповідальності бізнесу, сприяє зростанню репутаційного капіталу підприємства та сили його бренду.
3	Н. Бочарова	Дії, які приносять користь навколишньому середовищу (або зменшують негативний вплив бізнесу на навколишнє середовище) та виходять за межі того, що підприємства зобов'язані робити за законом.	Класичний підхід, щоб уникнути санкцій, підприємства змушені були переглянути свою екологічну політику і вжити заходів для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.
4	О. Юшкевич	Комплекс правових та екологічних норм та відносин з відшкодування і запобігання шкоди природному середовищу, суть яких зводиться до збереження балансу економічних та екологічних інтересів у процесі господарської діяльності на основі запобігання, скорочення та відновлення збитку.	Активний підхід, що передбачає також превентивні та поточні заходи щодо зниження / усунення негативного впливу на навколишнє середовище.
5	D. Colson	Етичне зобов'язання компаній захищати природні ресурси, уникати забруднення та зменшувати інші форми шкоди навколишньому середовищу.	Морально-етичний підхід.

Джерело: складено на основі [4, 7, 10, 11]

Основні чинники, що перешкоджають активному розвитку екологічної відповідальності бізнесу як інструменту для сприяння інтеграційним процесам в Україні, лежать переважно у законодавчій та економічній площині (рис. 1).

Рис. 1. Проблеми, що стримують активний розвиток екологічної відповідальності бізнесу

Джерело: створено на основі [3]

Екологічна відповідальність бізнесу означає [11]:

- вихід за межі звичайної самоокупності та спрямування власних ресурсів на довгостроковий розвиток як внутрішнього, так і зовнішнього середовища;
- здійснення природоохоронних та соціальних ініціатив через збереження стабільних робочих місць з гідною оплатою, виробництво якісних товарів і послуг, захист довкілля та дотримання принципів чесної ділової поведінки у відносинах;

– врахування суспільних очікувань не лише стосовно власної продукції та підвищення прибутковості, а й щодо своєї участі у формуванні національної та регіональної економіки.

Екологічну відповідальність компанії можна окреслити наступними індикаторами (рис. 2).

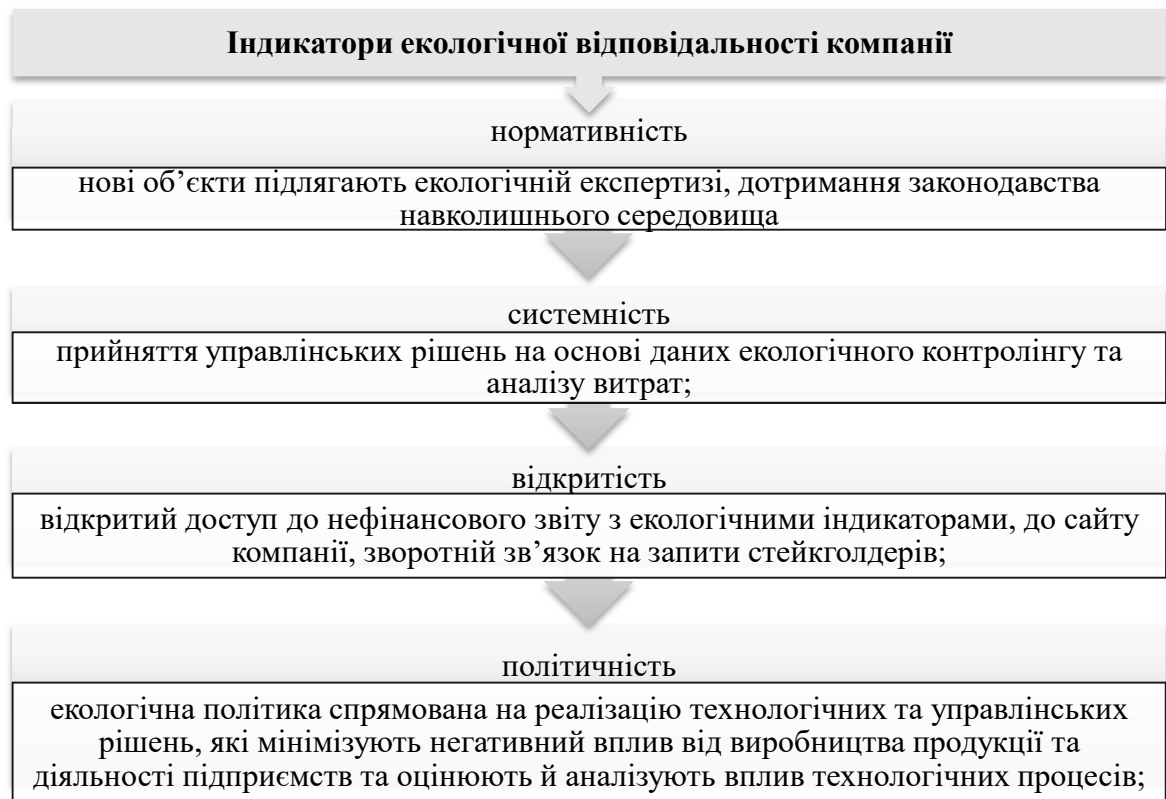

Рис. 2. Індикатори екологічної відповідальності компанії

Джерело: складено на основі [5, 6, 14].

Варто зазначити, що війна в Україні має значний руйнівний вплив на стан довкілля. Післявоєнна відбудова України повинна зосереджуватися не лише на відновленні інфраструктури, а й на збереженні екосистем, що зазнали серйозних пошкоджень внаслідок бойових дій. За останніми оцінками, сума збитків, завданих довкіллю, перевищує 1,35 трильйона гривень [13]. Конфлікт негативно позначився на якості водних ресурсів, повітря, ґрунтів, а також на рослинному та тваринному світі.

Далі наведено збитки, які були завдані довкіллю станом на початок листопада 2022 року:

- 680,6 тис тонн нафтопродуктів згоріло та забруднило повітря небезпечними речовинами;
- 183 тис м² ґрунтів забруднено небезпечними речовинами;
- 38 тис тонн викидів від горіння російської техніки потрапило у повітря, при цьому утворилося 325 тис тонн відходів;
- 2,3 млн м² земель засмічено;
- 23,3 тис га лісів випалено, значна частина з них втрачена назавжди;
- 20% природоохоронних територій продовжують потерпати від війни;
- 8 заповідників та 10 національних парків окуповано;
- 7,1 млн м² об'єктів інфраструктури знищено;
- 200 тис км² потребує розмінування;
- 2,2 тис родовищ з енергоресурсами, металами та мінералами знаходяться в окупації.

Багато проблем, що постали перед Україною, можливо вирішити лише після закінчення війни. Проте, деякі кроки до поліпшення ситуації можна зробити вже зараз. Для цього необхідно:

- надати підприємствам консультації щодо модернізації виробництва з урахуванням вимог законодавства ЄС, зокрема, Директиви 2010/75/ЄС «Про промислове забруднення». Впровадження цієї директиви є обов'язковим для України відповідно до Угоди про Асоціацію з ЄС;
- забезпечити рівний доступ українських компаній до фінансових інструментів та фондів Європейського Союзу нарівні з іншими європейськими компаніями. Залучення фінансування та інвестицій на однакових умовах сприятиме швидкій післявоєнній відбудові;
- залучити безповоротну фінансову допомогу та технології, що сприятимуть екологічній модернізації підприємств;
- надати доступні кредити (під 0%) або вигідні програми кредитування, що дозволять отримати кошти на тривалий термін для закупівлі нового обладнання та підтримки ліквідності підприємства;

- сприяти локалізації виробництва обладнання, яке закуповується за кордоном, в Україні;
- підтримувати експорт продукції, виготовленої українськими підприємствами;
- інвестувати в екологізацію виробництва та скорочення викидів під час повоєнного відновлення;
- привести екологічну політику у відповідність до вимог законодавства ЄС.

Реалізація зазначених кроків потребує докорінної трансформації системи бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту на вітчизняних підприємствах. Для отримання доступу до фондів ЄС та кредитів під 0%, компанії повинні забезпечити високий рівень прозорості через впровадження облікових політик, що відповідають МСФЗ (Міжнародним стандартам фінансової звітності). Зокрема, особливу увагу слід приділити обліку інвестицій у модернізацію та цільового використання безповоротної допомоги, що дозволить чітко розмежувати витрати на відновлення та капітальні вкладення в екологічно чисті технології. Своєчасне відображення в обліку грантів, податкових пільг за локалізацію виробництва та результатів екологічного аудиту стане для міжнародних партнерів гарантією ефективного використання ресурсів і ключовим індикатором надійності українських позичальників.

Висновки. Дослідження екологічної відповідальності бізнесу в Україні демонструє позитивну тенденцію зростання кількості компаній, що впроваджують екологічні стандарти та інвестують у відповідні проєкти. Цей прогрес зумовлений підвищенням екологічної свідомості суспільства, посиленням державного регулювання та міжнародними зобов'язаннями України. Важливою складовою цього процесу стає впровадження системного обліку екологічних витрат, що дозволяє підприємствам не лише калькулювати прямі витрати на природоохоронні заходи, а й аналізувати ефективність інвестицій у «зелені» технології для підвищення загальної

рентабельності. Проте, на шляху до більшої екологічної відповідальності бізнес стикається з низкою перешкод, серед яких – недостатнє фінансування, низька екологічна культура окремих підприємців та неефективний державний контроль.

Для подолання цих викликів та підвищення рівня екологічної відповідальності бізнесу в Україні необхідно вдосконалити екологічне законодавство, забезпечити ефективний контроль за його дотриманням та створити сприятливі умови для залучення інвестицій в екологічні проєкти. Важливим аспектом є також підвищення екологічної свідомості суспільства та інформування бізнесу про переваги екологічно відповідальної діяльності.

Ключову роль у процесі підвищення екологічної відповідальності бізнесу відіграє ефективна співпраця між державою, бізнесом та громадськістю. Тільки спільними зусиллями можливо досягти сталого розвитку та зберегти навколишнє середовище для майбутніх поколінь. Екологічна відповідальність для бізнесу - це не лише обов'язок, але й можливість для підвищення конкурентоспроможності, покращення іміджу та залучення інвестицій.

Україна має значний потенціал для розвитку екологічно відповідального бізнесу, що сприятиме досягненню національних цілей сталого розвитку та інтеграції до європейського економічного простору. Використання цього потенціалу потребує комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін.

Література

1. Дучик С. Д., Багрій К. Л. Екологічний виклик сучасному глобальному світу в економічному вимірі: колективна монографія. Чернівці: ВІЦ «Місто», 2016. 296 с. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/ekol_viklik_2016.pdf
2. Будько О. В. Облік соціально відповідальної діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком підприємства.

URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/9.pdf

3. Маліновська О.Я., Вовк В.В. Екологічна відповідальність бізнесу як інструмент розвитку інтеграційних процесів в Україні. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції», 12 листопада 2020 року. – Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. – с. 165. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/165-1.pdf> (дата звернення 10.02.2026).

4. Чала В. С., Глущенко А. Основні напрямки розвитку європейської інтеграційної політики в контексті зеленої економіки. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 9. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13347171> (дата звернення 10.02.2026).

5. Лопушняк Г.С., Давидова Д.Ю. Основні проблеми дотримання екологічної компоненти КСВ підприємствами України та шляхи їх вирішення. Vadym Hetman Kyiv National University of Economics. Kyiv, Ukraine. DOI: [10.32752/1993-6788-2021-1-240-70-80](https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-240-70-80) (дата звернення 10.02.2026).

6. Мацюк О.В. Впровадження екологічної відповідальності у діяльність фармацевтичних компаній України. «APRIL SCIENTIFIC SESSION 2023» April 17, 2023 Kyiv, Ukraine. URL: <http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/8678/1/981-%D0%.pdf> (дата звернення 10.02.2026).

7. Морозова С.А., Троян В.Д. Теоретико-концептуальні основи розвитку екологічного бізнесу. *Економічний простір: зб. наук. праць*. Український державний університет науки і технологій. № 192, 2024. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.192.87-91> (дата звернення 10.02.2026).

8. Поясник Г. (2023). Роль екологічного підприємництва в умовах післявоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*, (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-11> (дата звернення 10.02.2026).

9. Руденко О. В., Кондратюк О. М. Екологічна та облікова політики в управлінні промисловим підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.36>

10. Харченко Т., Стоянець Н. (2023). Екологічні складові в системі менеджменту корпоративної соціальної відповідальності. *Економіка та суспільство*, (48). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-92> (дата звернення 10.02.2026).

11. Пиртко С., Пиртко М. (2024). Екологічна відповідальність як базовий принцип забезпечення сталого розвитку. *Via Economica*, (4), 146-153. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-4-20> (дата звернення 10.02.2026).

12. Головними екологічними проблемами в Україні є забруднення води, повітря та зростання кількості відходів – опитування. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/ecology/golovnimi-ekologichnimi-problemami-v-ukrajini-ye-zabrudnennya-vodi-povitrya-ta-zrostannya-kilkosti-vidhodiv-opituvannya-11548564.html> (дата звернення 10.02.2026).

13. Природа та війна: як російська агресія вплинула на довкілля. *Слово і Діло*. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/pryroda-ta-vijna-yak-rosijska-ahresiya-vplynula-dovkillya> (дата звернення 10.02.2026).

14. Екологічна відповідальність – не просто тренд, а необхідна умова для розвитку українського бізнесу. *Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України*. URL: <https://mepr.gov.ua/ekologichna-vidpovidalnist-ne-prosto-trend-a-neobhidna-umova-dlya-rozvytku-ukrayinskogo-biznesu/> (дата звернення 10.02.2026).

References

1. Duchyk, S. D. and Bahrii, K. L. (2016). *Ekologichnyj vyklyk suchasnomu hlobal'nomu svitu v ekonomichnomu vymiri* [Ecological challenge to the modern global world in the economic dimension], Misto Publishing House, Chernivtsi, Ukraine, available at:

knteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/ekol_viklik_2016.pdf

(Accessed 5 February 2026).

2. Budko, O. V. (2016). “Accounting for socially responsible activity as an information basis for sustainable development management”, *Ekonomichna nauka*, vol. 20, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/9.pdf (Accessed 10 February 2026).

3. Malinovska, O. Ya. and Vovk, V. V. (2020). “Environmental responsibility of business as a tool for integration processes development in Ukraine”, *Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsiia здobuvachiv vyschoi osvity i molodykh vchenykh «Stalyj rozvytok krainy v ramkakh Yevropejs'koi intehtratsii»* [All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Higher Education Students and Young Scientists “Sustainable Development of the Country within the Framework of European Integration”], Zhytomyr Polytechnic, Zhytomyr, Ukraine, November 12, Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/165-1.pdf> (Accessed 6 February 2026).

4. Chala, V. S. and Hlushchenko, A. (2024). “Main directions of European integration policy development in the context of the green economy”, *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13347171>

5. Lopushniak, H. S. and Davydova, D. Yu. (2021). “Main problems of compliance with environmental CSR component by Ukrainian enterprises and ways to solve them”, *Vadym Hetman Kyiv National University of Economics*. DOI: 10.32752/1993-6788-2021-1-240-70-80

6. Matsiuk, O. V. (2023). “Implementation of environmental responsibility in pharmaceutical companies of Ukraine”, *April Scientific Session 2023*, Available at: <http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/8678/1/981-%D0%.pdf> (Accessed 4 February 2026).

7. Morozova, S. A. and Troian V. D. (2024). “Theoretical and conceptual foundations of ecological business development”, *Ekonomichnyi prostir*, vol.192, 87–91. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.192.87-91>.

8. Poiasnyk, H. (2023). "The role of ecological entrepreneurship in post-war reconstruction", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol.47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-11>.
9. Rudenko, O. V. and Kondratiuk, O. M. (2019). "Environmental and accounting policies in industrial enterprise management", *Efektivna ekonomika*, (6). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.36>
10. Kharchenko, T. and Stoianets, N. (2023). "Environmental components in corporate social responsibility management system", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol.48, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-92>
11. Pyrtko, S. and Pyrtko, M. (2024). "Environmental responsibility as a basic principle of sustainable development", *Via Economica*, vol. 4, pp.146–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-4-20>
12. UNIAN. (2021), "Main environmental problems in Ukraine are water and air pollution and waste growth – survey", Available at: <https://www.unian.ua/ecology/golovnimi-ekologichnimi-problemami-v-ukrajini-ye-zabrudnennya-vodi-povitrya-ta-zrostannya-kilkosti-vidhodiv-opituvannya-11548564.html> (Accessed 6 February 2026).
13. Slovo i Dilo. (2022), "Nature and war: how Russian aggression affected the environment", Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/pryroda-ta-vijna-yak-rosijska-ahresiya-vplynula-dovkillya> (Accessed 4 February 2026).
14. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine (2026), "Environmental responsibility is not just a trend, but a necessary condition for Ukrainian business development", Available at: <https://mepr.gov.ua/ekologichna-vidpovidalnist-ne-prosto-trend-a-neobhidna-umova-dlya-rozvytku-ukrayinskogo-biznesu/> (Accessed 2 February 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.02.26

Прорецензовано / Revised: 17.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 19.02.26